

Електронна бібліотека видань історичного факультету Харківського університету

Посохов С. І., Бутенко В. І. Обласна олімпіада юних істориків: підсумки і нові завдання // Методичний вісник історичного факультету № 1. – Харків: Консум, 2002. – С. 17 – 20.

При використанні матеріалів статті обов'язковим є посилання на її автора з повним бібліографічним описом видання, у якому опубліковано статтю. Дана електронна копія статті може бути скопійована, роздрукована і передана будь-якій особі без обмежень права користування за обов'язкової наявності першої (даної) сторінки з повним бібліографічним описом статті. При повторному розміщенні статті у мережі Інтернет обов'язковим є посилання на сайт історичного факультету.

Адреса редакційної колегії:

Україна, 61077, Харків, пл. Свободи, 4,
Харківський національний університет ім. В. Н. Каразіна,
історичний факультет. **E-mail:** istfac@univer.kharkov.ua

©Харківський національний університет ім. В. Н. Каразіна; історичний факультет

©Автор статті

©Оригінал-макет та художнє оформлення – зазначене у бібліографічному описі видавництва

©Ідея та створення електронної бібліотеки – А. М. Домановський; А. О. Баскакова

Посохов С.І.

Бутенко В.І.

ОБЛАСНА ОЛІМПІАДА ЮНИХ ІСТОРИКІВ: ПІДСУМКИ І НОВІ ЗАВДАННЯ

Стаття присвячена висвітленню перебігу та результатів обласної олімпіади з історії, яка відбувалася на історичному факультеті Харківського національного університету ім. В.Н. Каразіна у лютому 2001 р.

Рішення про проведення обласного туру всеукраїнської олімпіади в Харківському національному університеті ім. В.Н. Каразіна, прийняте в Міністерстві освіти, було схвально сприйняте в колективі науковців історичного факультету, попри все додаткове навантаження в зв'язку з цим. Обласну олімпіаду вважаємо як ще одну форму зв'язку факультету з середньо-освітніми навчальними закладами. В останні роки цьому напрямку роботи історичний факультет приділяє особливу увагу, значно урізноманітвивши таку роботу. Найголовніше завдання при проведенні олімпіади полягає у пошуку талантів. Олімпіада з історії – це форма залучення учнівської молоді до системи історичних знань на достатньо високому рівні інтелектуальних умінь, що вимагають критичного мислення та критичного ставлення до інформації, висловлення власної, але аргументованої точки зору на процеси, події, історичні постаті, розуміння учнями національних та загальнолюдських цінностей. Але головне – це виявлення учнів, які розуміють та вдало застосовують принцип історизму при аналізі історичних подій та процесів. Отже, олімпіада стає як шляхом подальшого розвитку учнів, так і, водночас, виявлення з поміж них тих, яким притаманне “історичне мислення”. В результаті проведення олімпіади з кількості її переможців бажано поповнювати контингент студентів історичного факультету. Сумніву в тому, що в підсумку, що завершенні олімпіади, ми будемо мати широкую інформацію про найбільш обдарованих її учасників, у організаторів не було. Як виявилось, наші сподівання не були марними.

Перш за все, олімпіада зібрала досить широке коло учасників: тут були представлені всі 42 райони міста Харкова і області, майже 260 учасників, учнів 6–11 класів (при тому, що в команди районів входили по два учня від кожного класу). Як позитивний момент слід відзначити можливість участі в олімпіаді за індивідуальними заявками (при умові сплати певної суми до фонду обласного управління освіти), оскільки цим надавалася можливість перевірити свої сили через участь в олімпіаді. Завдяки саме цій формі учасниками олімпіади стали, наприклад, учні 6-ої української гімназії, що опинилися поза межами команди свого району, і котрі стали призерами олімпіади, посівши 2 і 3 місце (відповідно учень 9 класу і учень 10 класу). Їх роботи були виконані на досить високому рівні.

Пошуку творчих особистостей сприяли завдання олімпіади, складені з урахуванням низки сучасних критеріїв виявлення і оцінювання знань; вони націлювали учнів, перш за все, на творчо-пошуковий варіант їх розв'язання, на виклад власних суджень та оцінок історичних подій і процесів, на можливість аргументованого вибору тієї чи іншої відповіді тощо. Критерії передбачали: відповідність завдань структурі історичних знань учнів з історії (фактам, поняттям, основним положенням), передбачених програмою для відповідних класів (8, 9, 10, 11); орієнтовний розподіл завдань в межах одного класу порівню між курсами історії України і всесвітньої історії (з певним пріоритетом курсу вітчизняної історії); зміст завдань по класах охоплював важливий в науково-пізнавальному та виховному плані матеріал, пройдений у 2000/2001 навчальному році (за I семестр). Крім того, до завдань включалися і питання з попереднього року навчання, питання на виявлення міжкурскових зв'язків (історії України і всесвітньої історії) тощо.

Уніфікований характер критеріїв, адаптований до шкільних програм з історії, надавав можливість опинитися в однакових умовах олімпіадних змагань як учням профільних навчальних закладів чи класів, так і звичайних загальноосвітніх шкіл. Ми вважали цю умову надзвичайно важливою і як таку, що надавала однакові можливості як учням харківських шкіл, гімназій, ліцеїв, так і відповідних закладів міст і сіл Харківської області.

Завдання передбачали виявлення історичного мислення учнів, враховували можливості певного віку. Завдання – різнорівневі за пізнавальною діяльністю учнів – від складних, творчо-пошукових, що вимагали творчого мислення, формулювання власної аргументованої точки зору до завдань репродуктивного, відтворюючого характеру. Абсолютна перевага надавалася завданням високого (10, 11, 12 балів) та достатнього (9, 8, 7 балів) рівнів навчальних досягнень учнів, оскільки обласна олімпіада з історії зібрала контингент учасників, відібраних за кращими результатами після шкільних і районних олімпіад.

Оскільки розвиток історичного мислення проходить шлях від відокремленого факту, визначення певного явища, узагальнення фактів у поняттях до аналізу і оцінки фактів, завдання олімпіади передбачали саме такі їх варіанти. Наведемо декілька прикладів:

Завдання для 9 класу – “Наведіть визначення поняття “українське національно-культурне відродження” і назвіть події та постаті, які визначали процеси національно-культурного відродження першої пол. XIX ст.: 1) в Наддніпрянській Україні; 2) в західноукраїнських землях; 3) в історії рідного краю (Слобожанщина). Визначте характер цього явища у зазначений період (максимальний бал — 12)

Завдання для 10 класу – “Нестор Махно – неоднозначна постать в історії України”. Проаналізуйте наведені документи (даються три документи): 1) із декларації революційної повстанської армії України Нестора Махна; 2) із умов попередньої угоди між урядом УРСР та армією Махна; 3) із наказу арміям південного фронту про ліквідацію повстанської армії махновців. Пригадайте

історичні факти, пов'язані з діяльністю Н.Махна в 1917-1920 рр. і визначте своє ставлення до того як історичної особи (максимальний бал - 10).

Завдання для 11 класу – “Опрацьовуючи нижче наведений документ: (Наводиться документ про голод в Україні 1932-1933 рр.).

- 1. Визначте, про які події в Україні йде мова.
- 2. Розташуйте уривки з документу в порядку послідовності причин і наслідків (проставте вашу нумерацію частин документу).
- 3. Над якими питаннями замислюється селянин і ставить їх перед владою?
- 4. Розкрийте причини і наслідки (в послідовності їх важливості) цієї трагічної події в історії українського народу, що конкретизовано в документі прикладом одного села і однієї селянської родини.

До речі, документ мав 4 пронумеровані частини, а для учнів було два варіанти правильної відповіді. Як бачимо, саме структура завдань мала забезпечити виявлення серед значної кількості вже відібраних попередніми турами олімпіади найбільш здібних, з очевидними задатками історичного мислення.

Орієнтованість на творчий характер завдань витримувалася в усіх класах – від 8 до 11, з диференціацією їх складності стосовно вікових особливостей учнів. До виконання учнями завдань на високому рівні мала спонукати і 12-бальна шкала оцінювання (згідно рекомендованих Міністерством освіти критеріїв на 4-х рівнях). Завдань на початковий пізнавальний рівень діяльності не було, адже обласна олімпіада все ж має справу з учнями більш високих рівнів знань, ніж початковий.

В пошуку творчих особистостей розраховували також на те, що в школах, гімназіях, ліцейх працює значна кількість випускників нашого історичного факультету, котрі принесли в школи свої фундаментальні знання, широту історичного мислення, умінь творчо працювати. Вважаємо, що саме зараз, як ніколи, у середньоосвітніх навчальних закладах виникла потреба саме у вчителів такого гатунку, оскільки організувати діяльність учнів на творчо-пошуковому, проблемному рівні здатен вчитель, який сам є висококваліфікованим фахівцем і яскравою особистістю. І не даремно впродовж останніх років випускники Харківського національного університету завойовують найвищі сходинки в номінаціях “вчитель року” чи “вчитель з певного фаху”, як, наприклад, випускники істфаку М.В. Татаринів, С.Н. Проценко, В.С. Поливанний, Д.О. Ушаков.

Пошук “творчих особистостей”, вважаємо, відбувся. 47 учнів стали призерами (дипломантами) I – III ступенів, з них 8 – виборили перші місця, 16 – другі, 23 учні – треті. Переможцями стало багато дітей з районів Харківської області, міст і сел. І ця обставина – непересічний успіх олімпіади, адже тут – результат копіткої праці сільського, периферійного вчителя, який в останні роки опинився відрізаним від багатьох сучасних надбань історичної та педагогічної наук, позбавлений необхідного і достатнього творчого спілкування з колегами. Тобто, не дивлячись на значні труднощі, на процес реформування

школи, на невизначеність концепції історичної та суспільствознавчої освіти, багато вчителів-істориків в районах області працюють на рівні сучасних вимог, що підтверджують учні-дипломанти олімпіади.

Перші місця серед учнів 11-х класів вибороли Т. Ісаєв (учень Богуславської ЗОШ Борівського району) і Р. Лихачов (ЗОШ № 8 м. Чугуєва), друге місце – С. Івчук (ЗОШ № 7 м. Лозової); друге місце серед 10-х класів зайняв А. Гармаш (Лозівська міська гімназія), а треті місця – О. Сердюк з міста Куп'янська (гімназія № 1), А. Бобух – з міста Ізюма (ЗОШ № 1).

Перші два міста серед 9-х класів теж посіли учні з районів області: А. Лапкін (село Сеньків Куп'янського району) та В. Писарев (ЗОШ № 2 м. Чугуєва); перші місця серед 8-х класів – І. Палій (ЗОШ № 1 м. Ізюма), В. Бобровський (Лозівська міська гімназія), серед тих, хто обійняв другі місця – І. Колісник з Геніївської дев'ятирічної школи та Л. Мохнач із ЗОШ № 2 міста Барвенкове.

Широким виявився і спектр районів міста Харкова, котрі представляють дипломантів олімпіади: Комінтернівський, Орджонікідзевський, Червонозаводський, Держинський, Московський та ін..

Отже, обласна олімпіада з історії стала конкретним практичним кроком в розбудові вітчизняної концепції освіти, одним із напрямків якої є формування творчо обдарованої молоді.